

J.J.A. Mooij, 'De motivering van literaire waardeoordelen'.

(In: J.J.A. Mooij, Tekst en lezer. Opstellen over algemene problemen van de literatuurstudie. Athenaeum - Polak & Van Genneep, Amsterdam 1979, p. 253-278)

Persoonlijk waardeoordeel

Geef je persoonlijk waardeoordeel, onderbouwd met argumenten en voorbeelden. Onderstaande opsomming van soorten argumenten (Mooij, 1979) kan daarbij behulpzaam zijn:

Mimetische argumenten

Deze argumenten leggen een relatie tussen het literaire werk en de werkelijkheid die beschreven wordt. Een criticus hanteert bijvoorbeeld een realistisch argument als hij schrijft dat in een boek een 'goed' of 'geloofwaardig' beeld van iets wordt geschetst of als hij vindt dat de personages 'geloofwaardig' of 'levensecht' overkomen. Bijv.: geloofwaardig, onwaarschijnlijk, levensechte personen, "je ziet het voor je", herkenbaar, karikaturaal, onzinnig.

Emotivistische argumenten Deze argumenten leggen een relatie tussen het literaire werk en de gevoelsmatige uitwerking ervan op de lezer (de criticus). Woorden als 'aangrijpend', 'beklemd', 'fascinerend', 'meeslepend', 'vlak', 'weinigzeggend', 'verrassend effect' zijn typerend voor emotivistische argumenten.

Morele argumenten

Deze argumenten leggen een relatie tussen het literaire werk en morele beginselen (normen en waarden). In de literaire kritiek wordt gedrag van personages bijvoorbeeld goedgekeurd of afgekeurd op basis van morele overwegingen. Bijv.: seksistisch, hoogstaand, smerig, cynisch, sympathiek, braaf, gewaagd, onfatsoenlijk.

Structurele argumenten Deze argumenten leggen een relatie tussen het literaire werk en de opbouw, de structuur ervan. Woorden als 'evenwichtig', 'uitgebalanceerd', 'samenhangend', 'eenheid', 'complexiteit' zijn typerend voor structurele argumenten. Bijv.: zit goed in elkaar", los zand, te lang uitgesponnen, mooie formuleringen, veel clichés, hijgerig stijltje, houterige dialogen

Intentionele argumenten

Deze argumenten leggen een relatie tussen de literaire tekst en de bedoelingen (de intenties) van de schrijver. De criticus geeft dan aan dat hij van mening is dat een auteur er wel of niet in geslaagd is zijn bedoelingen waar te maken.

Traditionele argumenten/vernieuwingsargumenten Dit zijn argumenten die een verband leggen tussen het kunstwerk en voorgaande kunstwerken in de traditie. Als er juist sprake is van een breuk met de traditie, dan worden deze argumenten vernieuwingsargumenten genoemd.

Stilistische argumenten Deze argumenten leggen een relatie tussen de literaire tekst en de stijl en het taalgebruik waarin het literaire werk geschreven is. De stijl of het taalgebruik wordt door een criticus bijvoorbeeld als 'zakelijk', 'concreet' of als 'beeldend' getypeerd.

Argumenten m.b.t. de leerzaamheid

Voorspelbaarheid, oude koek, origineel, zet aan het denken, blijft je lang bij, zo had ik het nog niet bekeken, afgezaagd, verrassend.

Praktische argumenten

Moeilijk, makkelijk, lekker dun, prettig formaat, onduidelijke lay-out.